

28 באוגוסט 2012

בית המשפט המחוזי בחיפה דחה תביעה של בני משפחת רייצ'ל קורי, פעילת ההתארגנות האנטי ישראלית ISM, שנהרגה במהלך ניסיון למנוע פעילות דחפורים של צה"ל ב"ציר פילדלפי" (2003)

רייצ'ל קורי עומדת מול דחפור ישראלי (ויקיפדיה)

כללי

1. ב-28 באוגוסט 2012 התפרסם פסק דין של בית המשפט המחוזי, שדחה תביעה האזרחית, שהגישו בני משפחתה של רייצ'ל קורי, פעילת ISM, נגד מדינת ישראל ומשרד הביטחון. רייצ'ל קורי מצאה מותה ב-16 במרץ 2003, במהלך ניסיון למנוע פעילות דחפורים של צה"ל ב"ציר פילדלפי" (העובר לאורך גבול הרצועה עם מצרים).

2. בפסק דינו מתח השופט **ביקורת קשה** על טקטיקות הפעולה של ISM, התארגנות שמקורה בפעילי שמאל קיצוני בארה"ב, **הממלאת תפקיד מרכזי במתקפת הדה-לגיטימציה נגד ישראל**. בין השאר עמד השופט על הפער שבין התבטאויות ISM במסגרת שיח זכויות האדם לבין מעשיו בפועל, הכוללים שימוש ב"אלימות רכה" וסיוע לפעילי טרור. יוזכר כי פעילי ISM ומנהיגיו ממשיכים למלא תפקיד חשוב במחאות ביהודה ושומרון ("נוסח בלעין"), בפרויקט המשטים לרצועת עזה ובאירועי תעמולה אנטי-ישראלים בארה"ב ובמדינות מערביות נוספות.

3. פעילים פלסטינים אנטי ישראלים, ובתוכם כאלו הנוטלים חלק במתקפת הדה-לגיטימציה נגד ישראל ובלוחמה המשפטית (Lawfare), הזדרזו לגנות את פסק הדין, **תוך ערעור על אמינותה של מערכת המשפט הישראלית**. **ראגי אלצוראני**, מנהל המרכז הפלסטיני לזכויות אדם בעזה (PCHR),

NGO הממלא תפקיד מוביל בלוחמה המשפטית, הבטיח, כי **הצעד הבא יהיה רדיפה אחר "פושעי מלחמה ישראלי" בבתי דין בינלאומיים.**

עיקרי פסק הדין

4. ב-28 באוגוסט 2012 דחה בית המשפט המחוזי בחיפה את התביעה האזרחית, שהגישו בני משפחתה של רייצ'ל קורי. **להלן כמה קטעים מפסק הדין (65 עמודים) של השופט עודד גרשון:**

א. **"ציר פילדלפי":** אזור הציר בתקופה בה עסקין כמוקד עימות בין כוחות צה"ל לבין פעילי הטרור העזתיים. זאת, על רקע העובדה ש"ציר פילדלפי" שימש ערוץ מרכזי להברחת אמצעי לחימה ומחבלים אל מחוץ לרצועת עזה ואליה. המחבלים שיצאו מרצועת עזה עשו כן במטרה לחדור למדינת ישראל כדי לבצע בשטחה פעילות חבלנית עוינת ורצחנית, לרבות באמצעות מחבלים מתאבדים. נפח הפעילות החבלנית וניסיונות הפגיעה בכוחות צה"ל באזור זה היה גבוה ביותר. כ-70% מכלל אירועי הלחימה במדינת ישראל בתקופה הרלוונטית לענייננו אירעו במרחב החטיבה הדרומית ובעיקר בגזרת **"ציר פילדלפי"**. הציר שימש כשטח לחימה יומיומי ורק חיילים שהם לוחמים קרביים לחמו באזור..."

ב. **אופיו של ISM:** בית המשפט הסתמך, בין השאר, על חוות דעת מומחה של תא"ל (מיל) רות ירון, דוברת צה"ל לשעבר, ועל עבודת מחקר של מרכז המידע למודיעין ולטרור על שם מאיר עמית, שממצאה ומסקנותיה אומצו ע"י בית המשפט. להלן כמה מהציטוטים של פסק הדין (ההדגשות במקור):

(1) "במסגרת הצהרותיו של הארגון, מצהיר הארגון כי הוא "תומך בזכות הפלסטינים להתנגד לאלימות והכיבוש הישראלי על ידי מאבק מזוין". הגם שבמסגרת התבטאויות חברי הארגון הנאמרות בעל פה ובכתב, משתמשים הפעילים רבות ברטוריקה של ארגוני זכויות אדם וארגונים הומניטאריים, **מעשיהם של חברי הארגון, בפועל, אינם תואמים להצהרותיו. למעשה, הארגון מנצל לרעה את השימוש בשיח זכויות אדם והמוסריות כדי לטשטש את חומרת מעשיו, המתבטאים באלימות, בפועל.** בכך, יש לציין, הארגון אף פוגע בארגוני זכויות אדם אחרים הפועלים כנדרש, וע"פ הנהלים המסדירים התנהלות הומניטארית באזורי לחימה (ההדגשה של השופט עודד גרשון)".

(2) "בשנים 2001-2005, שנות "האנתיפאדה השנייה", ניהל ISM באמצעות מתנדבים שגייס לשורותיו לתקופות קצובות פעילות אינטנסיבית ביהודה, שומרון ורצועת עזה. המתנדבים, שהחלו להגיע ל"שטחים" בדצמבר 2001, לא הסתפקו בסיוע לאוכלוסיה הפלסטינית, אלא "התמחו" בשיבוש פעילותו המבצעית של צה"ל."

(3) פעילות ISM כללה בין השאר: (...). הצבת פעילים כ"מגן אנושי" על פעילי טרור, שהיו מבוקשים ע"י כוחות הביטחון הישראליים (...); סיוע כספי, לוגיסטי ומוראלי

לפולטינים, כולל מחבלים ובני משפחותיהם; הפרעה להריסה או אטימה של בתי מחבלים שביצעו פיגועי התאבדות רבי נפגעים (...). (ההדגשה של השופט)

ג. עבודתם של הדחפורים ביום האירוע (על פי תאור מפקד הפלוגה המקומית): "בתאריך 16.3.03, בשעות הצהריים, יצאו שני דחפורים מדגם D 9 בליווי נגמ"חון, בפיקודי, לבצע פעולת יישור וחישוב תוואי הקרקע ב"ציר פילדלפי" (להלן- "הציר"). פעולת החישוב והיישור כללה יישור הקרקע וניקוי עשבייה במטרה לחשוף מקומות מסתור של המחבלים, בחסותם התגנבו והניחו מטענים שפגעו בחיילי צה"ל. היה צורך דחוף לבצע את המשימה כדי שהתצפיתניות תוכלנה לצפות על השטח ולאחר מחבלים ולסכל הטמנת מטענים. המשימה לא הייתה להרוס בתים בשום אופן, והיה ברור לכל מי שהיה בשטח כי הדחפורים עוסקים ביישור הקרקע, ולא נגעו או הרסו בתים" (ההדגשה של השופט).

ד. התנהגותם של פעילי ISM ורייצ'ל קורי בתוכם ביום האירוע: השופט קבע, כי התנהגות פעילי הארגון, ורייצ'ל קורי בתוכם, הייתה בלתי חוקית ובלתי אחראית. השופט קיבל את עדות המומחה לפיה: "באירוע נשוא התביעה, בחרה רייצ'ל קורי, אשר הייתה פעילת הארגון, לשהות ב"ציר פילדלפי" המסוכן, ללא אישור כמובן, ללא כל הגנה תוך חשיפת חייה לסכנת חיים (מדובר כאמור בשטח מלחמתי, ובשטח זה נמצאים רק חיילים לוחמים). יתר על כן, המנוחה בחרה לעמוד מול כלי מלחמתי, גדול מימדים, כבד ומסוכן, וגם כשזה התקרב אליה במהירות כמעט אפסית, כך שהיא יכלה לברוח ממנו בקלות, בחרה המנוחה להישאר לעמוד מולו. התנהגות זו, ממחישה את נכונותה של המנוחה לסכן את חייה, מרצונה החופשי, והכול בשם מטרת הארגון. התנהגות זו, המאפיינת את חברי הארגון ואופי פעילויותיהם, היא שגרמה לתוצאות הטרגיות של האירוע..."

ה. דחיית טענת התובעים שהדחפור פגע בכוונה ברייצ'ל קורי: "אני קובע באופן חד משמעי כי אין שחר לטענת התובעים על כך שהדחפור פגע במנוחה במתכוון. מדובר בתאונה מצערות מאוד ולא במעשה מכוון. איש לא רצה לגרום לפגיעה במנוחה. שוכנעתי כי מפעיל הדחפור לא היה ממשיך בפעולתו אילו ראה את המנוחה עומדת אל מול הדחפור, כפי שאכן עשו הוא וחבריו במקרים קודמים באותו יום, כאשר דלגו ממקום למקום בשל הפרעת חברי הארגון... לפיכך אני קובע כי מות המנוחה נגרם בשל תאונה, כאשר המנוחה ניסתה לטפס על ערימת העפר והדבר לא עלה בידיה..."

תגובות (ראשוניות) מהצד הפלסטיני

5. להלן תגובות ראשוניות מהצד הפלסטיני:

א. **ראג'י אלצוראני**, מנהל המרכז הפלסטיני לזכויות אדם בעזה (PCHR), ציין, כי ארגוני זכויות האדם לא הופתעו מפסק הדין בישראל, ומנחישות מערכת המשפט הישראלית להיות מעל החוק הבינ"ל. בתוך כך, **הבטיח להמשיך ולרדוף אחר פושעי מלחמה ישראליים בבתי הדין הבינ"ל, בציינו, כי זה הצעד הבא שלהם בסוגיה זו** (פאלטודיי, 28 באוגוסט 2012)¹. במקום אחר, טען אלצוראני, כי מערכת המשפט הישראלית מכסה את פשעי צה"ל. לדבריו, "אי אפשר להשיג צדק תחת הכיבוש" (פלסטין אלא'ן, 28 באוגוסט 2012).

ב. **חנאן עשראוי**, חברת הוועד הפועל של אשף, ציינה, כי "קורי נהרגה היום פעם נוספת בדם קר בעקבות פסק הדין בבית המשפט בישראל". לטענתה, "מערכת המשפט הישראלית מעורבת עם שלטונות הכיבוש בשיבוש עובדות והטייתן לצורך אינטרסים שלה" (ופא, 28 באוגוסט 2012).

ג. **מצטפא אלברע'ות'י**, מזכ"ל תנועת היוזמה הלאומית הפלסטינית, טען, כי החלטת בית המשפט בישראל לזכות את רוצחי קורי הינה הוכחה ניצחת שהמשפט הישראלי מעורב בפשעי מלחמה שמבצע אותם צה"ל נגד העם הפלסטיני ופעילי סולידאריות בינלאומיים. לדבריו, אין כיום בישראל מערכת משפט נקייה, ופסק הדין לא אנושי (מען, 28 באוגוסט 2012).

ד. **ג'מאל אלח'צ'רי**, יו"ר הוועדה העממית למאבק בסגר על הרצועה (מזוהה חמאס), ציין, כי הרג רייצ'ל קורי לא יעלם ממצפון האנושיות חרף פסק הדין בישראל. לדבריו, קולה של קורי, שהידיים הפלסטיניות ופעילי הסולידאריות הזרים יישארו חיים (אלקדס, 28 באוגוסט 2012).

¹ עו"ד ראג'י אלצוראני הינו המנהל של PCHR, NGO ברצועת עזה הממלא תפקיד מוביל בלוחמה המשפטית (Lawfare) המתנהלת ברחבי העולם נגד מדינת ישראל.

נתוני רקע אודות רייצ'ל קורי וה-ISM

1. **רייצ'ל קורי**, פעילת ISM, נהרגה ב-16 במרץ 2003 במהלך ניסיון למנוע פעילות דחפורים של צה"ל ב"ציר פילדלפי" העובר לאורך גבול הרצועה עם מצרים. רייצ'ל קורי, אמריקאית במוצאה, הייתה פעילה בנושאים חברתיים ופוליטיים, בעיר מגוריה, אולימפיה שבמדינת וושינגטון, ארה"ב. לאחר מותה הפכה רייצ'ל קורי לסמל עבור הפלסטינים ועבור גורמים אנטי-ישראלים המעורבים במתקפת הדה-לגיטימציה נגד ישראל לרצועת עזה.

מחזה אודות רייצ'ל קורי שהוצג בתיאטרון בלונדון
ב-2006 (ויקיפדיה)

רחוב על שמה של רייצ'ל קורי בראמאללה (ויקיפדיה)

ספינה ע"ש רייצ'ל קורי ששוגרה לרצועת עזה (ויקיפדיה)

2. "תנועת הסולידריות הבינלאומית" (ISM), שאליה השתייכה רייצ'ל קורי, הינה רשת פעילים אנטי-ישראלית, שהוקמה בקיץ 2001, ע"י קבוצת פעילי שמאל קיצוני צעירים מארה"ב, אליהם חברו פעילי שמאל פלסטינים (בעיקר נוצרים) וכמה פעילי שמאל קיצוני פרו-פלסטיני מ ישראל. גרעין המייסדים גייס לשורות ISM מתנדבים ממדינות מערביות שונות, בתוכם גם יהודים על בסיס של עוינות בסיסית לישראל ולמדיניותה כלפי הפלסטינים.

3. ארגון ISM שם לו מטרה להעניק סיוע בינלאומי למאבק הפלסטיני ולהפגין עימו סולידריות, באמצעות שימוש בטקטיקות בלתי אלימות המכונות "פעולה ישירה" (מונח הלקוח מהלקסיקון של מאבקים מהפכניים של השמאל הקיצוני ושל תנועות לזכויות אדם). בשנים 2001-2005, שנות "האנתיפאדה השנייה", ניהל ISM באמצעות מתנדבים שגייס לשורתיו לתקופות זמן קצובות פעילות אינטנסיבית ביהודה, שומרון ורצועת עזה. המתנדבים, שהחלו להגיע ל"שטחים" בדצמבר 2001, לא הסתפקו בסיוע לאוכלוסיה הפלסטינית, אלא "התמחו" בשיבוש פעילותו המבצעית של צה"ל.

4. פעילות ISM כללה בין השאר: השתתפות בהפגנות ופעולות מחאה של פלסטינים; הצבת פעילים כ"מגן אנושי" על פעילי טרור, שהיו מבוקשים ע"י כוחות הביטחון הישראליים; התמקמות בקרבת מחסומי צה"ל ברחבי יהודה ושומרון; סיוע כספי, לוגיסטי ומוראלי לפלסטינים, כולל מחבלים ובני משפחותיהם; הפרעה להריסה או אטימה של בתי מחבלים שביצעו פיגועי התאבדות רבי נפגעים; קיום צעדות לאורך גדר הביטחון, מג'נין ועד לירושלים. שתי פעולות שיא במסגרת טקטיקה זאת, בראיית ISM (שהתהדר בכך באתר האינטרנט שלו), היו הצבת פעילי הארגון כ"מגן אנושי" בכנסיית המולד בבית לחם ובמפקדת ערפאת בראמאללה (אפריל 2002, במהלך מבצע "חומת מגן").

5. בתום האנתיפאדה השנייה הועתק מוקד הפעילות של בכירי ISM אל רצועת עזה, בה הלכה והתבססה חמאס, עד אשר תפסה את השלטון (יוני 2007). ארבעת בכירי ISM, מארה"ב נמנו על מקימה של מסגרת-על בינלאומית פרו-חמאסית בשם (FGM) Free Gaza Movement², אשר מתמקדת בשיגור ספינות לרצועת עזה לשם "שבירת המצור" במטרה לחזק את ממשל חמאס ולהעמיק את הדה-לגיטימציה של ישראל. מאז שנת 2008 פעילי ISM היו מעורבים בפרויקטים אנטי-ישראלים ברצועת עזה, ביהודה ובשומרון, השתתפו במשטים המשוגרים לרצועת עזה; מתנדבים לפעולות מחאה "נוסח בלעין" במוקדי חיכוך ישראלים-פלסטינים והשתתפות בפעולות אנטי-ישראליות בארה"ב, מדינות אירופה ומדינות נוספות ברחבי העולם³.

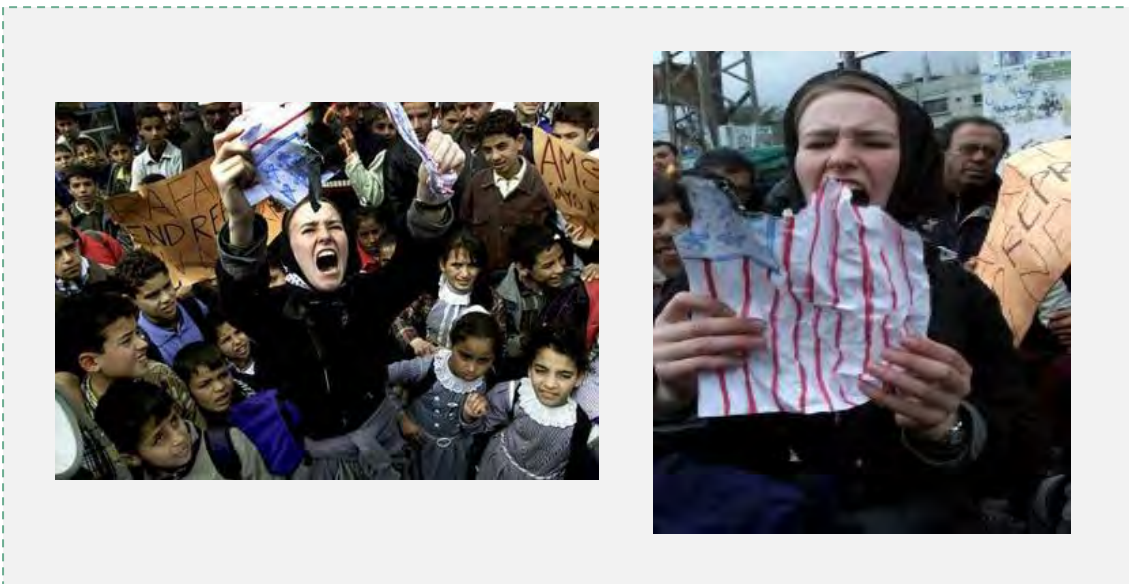
² הארבעה הם: הוידה עראף (הדמות המרכזית ב-ISM וב-FGM), בעלה (היהודי) אדם שפירו, גרטה ברלין ופול לארודי (שהתכנס עם FGM והקים ארגון חדש בחוף המערבי של ארה"ב בשם Free Palestine Movement).

³ פרטים נוספים על ISM ראו מחקר של מרכז המידע מה-9 בדצמבר 2010: "תנועת הסולידריות הבינלאומית (ISM): ארגון רשתי שמקורו בפעילי שמאל קיצוני בארה"ב, המשתייכת לקואליציה המנהלת מערכת דה-לגיטימציה נגד ישראל ושוללת את זכות קיומה כמדינת הלאום היהודי. במהלך האנתיפאדה השנייה "התמחה" ISM בשיבוש פעילות צה"ל ב"שטחים" תוך סיוע עקיף לטרור; בכירי ISM הקימו את FGM, הממלא חלק מרכזי במשטים; ופעיליו משתתפים במשטים לעזה.

הפרעה לפעילות מבצעית של צה"ל ב"ציר פילדלפי": נסיבות מותה של פעילת ISM, רייצ'ל קורי

6. אירוע טרגי, שזכה לתהודה בתקשורת הישראלית והבינלאומית, היה פרשת מותה של פעילת ISM רייצ'ל קורי (16 במרץ 2003) במהלך ניסיון למנוע פעילות דחפורים של צה"ל ב"ציר פילדלפי" (העובר לאורך גבול הרצועה עם מצרים).

7. רייצ'ל קורי הגיעה לישראל ב-25 בינואר 2003, לאחר שסיימה לימודיה בקולג'. לאחר שהות במשרד ISM בבית סאחור (26 בינואר 2003) היא נשלחה לרצועה. ב-27 בינואר עברה יחד עם חבר נוסף במעבר ארז ונכנסה לרצועת עזה על מנת להצטרף לפעילי ISM, היא הגיעה לרפיח ב-27 בינואר, שם היה ל-ISM משרד מקומי. היא התארחה בבית משפחה פלסטינית והשתתפה בפעילויות ISM שכללו סיוע הומניטארי לאוכלוסייה המקומית, ניסיונות הפרעה לפעילות מבצעית של חיילי צה"ל והשתתפות בהפגנות פלסטיניות אנטי-אמריקאיות.

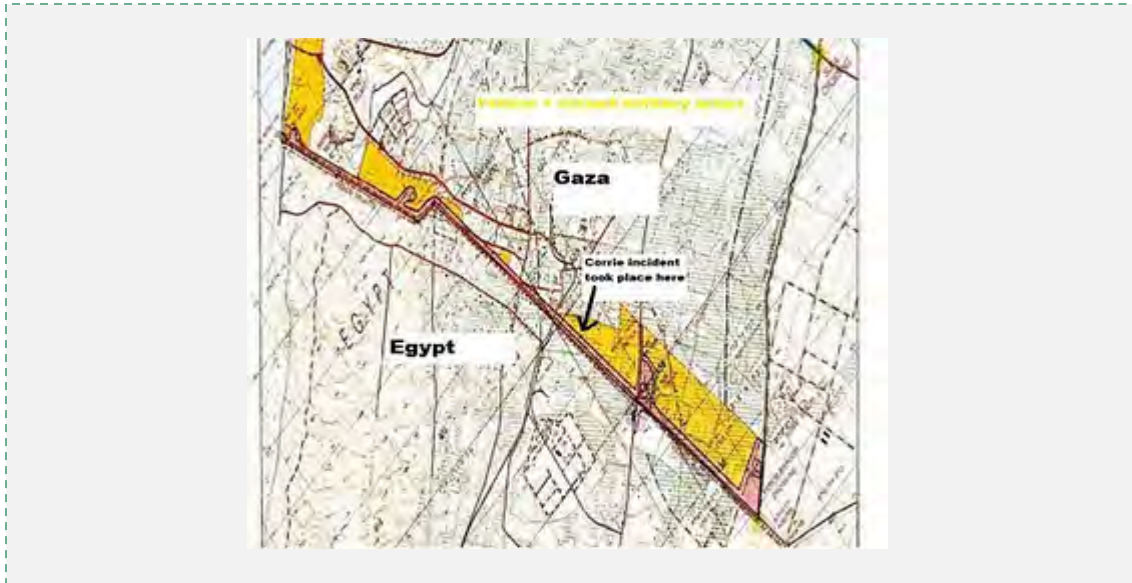

(<http://4.bp.blogspot.com>)

(<http://cleveland.indymedia.org>)

שריפת דגל ארה"ב בהפגנה ברפיח ע"י רייצ'ל קורי

8. ב-16 במרץ 2003 פעלה קבוצה שמנתה כשמונה פעילי ISM, ובהם רייצ'ל קורי, בניסיון לשבש פעילות דחפורים של צה"ל, שביצעו חישוף קרקע, במטרה לגלות מטעני חבלה ולהרוס מקומות מסתור למחבלים. הפעולה התקיימה במקום המצוי על "ציר פילדלפי", כ-50 מטרים מהגבול עם מצרים (ראו מפה). באירוע זה, באה לידי ביטוי הטקטיקה המוכרת של ISM להפריע לפעולות הסיכול והמנע של כוחות הביטחון הישראליים. זאת באופן, שלא אחת, סיכן את חיי פעילי ISM ולעיתים אף את חיי חיילי צה"ל (כפי שעולה מפסק הדין בעניינה של רייצ'ל קורי).

המקום בו ארעה התקרית בה מצאה מותה רייצ'ל קורי (מתוך מאמר על חידוש המשפט בעניינה של רייצ'ל קורי, 9 בספטמבר 2010, israelseen.com).

9. להלן כמה מאפיינים לאירוע ברפיח בו נהרגה רייצ'ל קורי (כפי שעלו בחקירת מצ"ח ונכללו בחוות הדעת של פרקליטות פיקוד הדרום):

א. **זירת האירוע:** האירוע התחולל על "ציר פילדלפי", שבו הייתה לישראל, לפי הסכמי אוסלו (טרם ההתנתקות), שליטה אזרחית וביטחונית מלאה. "ציר פילדלפי" שימש עבור ארגוני הטרור נתיב מרכזי להברחת אמצעי לחימה ופעילים אל ומחוץ לרצועת עזה. על פי נתוני צה"ל, באזור האירוע התבצעה מאז ספטמבר 2000 ועד למועד האירוע, במהלכו נהרגה רייצ'ל קורי, פעילות אינטנסיבית של ארגוני הטרור, שכתוצאה ממנה נהרגו שלושה ישראלים ונפצעו עשרות. במסגרת פעילות זאת: יודו כ-6,000 רימונים לעבר כוחות צה"ל; בוצעו כ-1,400 ניסיונות ירי וצלפיה; הונחו כ-150 מטעני צד; בוצעו כ-200 אירועי ירי נ"ט; התחוללו למעלה מ-40 אירועי ירי פצצות מרגמה. על פי נתוני צה"ל מאז 2001 ועד למועד האירוע נחשפו באזור 47 מנהרות מהצד הישראלי ו-64 מהצד המצרי ששימשו, בין השאר, להברחת אמצעי לחימה⁴.

ב. **המקום בו פעלו הדחפורים של צה"ל:** האירוע בו מצאה רייצ'ל קורי את מותה, כ-50 מטרים מהגבול, התרחש במקום בו היה שטח עפר לא מעובד ובו פסולת בניין ועשבי בר. ב-16 במרץ בוצעה פעילות שגרתית ע"י שני דחפורים של צה"ל בליווי כלי משורייני במטרה לגלות מטענים שהוטמנו בקרקע ולחשוף מקומות מסתור פוטנציאליים לפעילי טרור סמוך ל"ציר פילדלפי"⁵. המחשה לצורך המבצעי בפעילות צה"ל, ולרמת המסוכנות הגבוהה של המקום, ניתן למצוא בדיווחי צה"ל: על פי יומן המבצעים של צה"ל כ-40 דקות לפני הפגיעה ברייצ'ל קורי הושלך רימון חי באזור בו שהו מתנדבי ISM ולמרות זאת נשארו המתנדבים באזור. זאת ועוד, כשבועיים

⁴ מיומנה של רייצ'ל קורי עולה, כי היא הייתה מודעת לפעילות צה"ל המתבצעת באזור רפיח נגד המנהרות (עמ' 253, 254). היא גם מציינת (11 בפברואר 2003), כי קבוצה של פעילי ISM מתעדת ומפגינה נוכחות באזור פעילות צה"ל (עמ' 253).

⁵ ממצאי בדיקת צה"ל מפריכים את טענת ISM כי רייצ'ל קורי נדרסה בכוונה תחילה ע"י בולדוזר של צה"ל בעת שניסתה להגן על בית משפחה פלסטינית מפני הריסה. מסמך פנימי של ISM מצביע, כי הארגון היה מודע לכך שפעילות אנשיו כרוכה בסיכונים, שקשה לצפות אותם.

לאחר האירוע עלה טנק ישראלי על מטען חבלה, כ-100 מ' מהמקום בו נהרגה רייצ'ל קורי, וארבעה חיילים נפצעו.

ג. הגעת פעילי ISM למקום עבודת הדחפורים: על פי דיווח צה"ל הגיעו למקום התקרית, במהלך האירוע בו נהרגה רייצ'ל קורי, כ-12-15 פעילי ISM. 3-4 מהם הגיעו בשלב הראשון והשאר הצטרפו בהמשך. על פי עדויות ISM שהו במקום שמונה פעילים⁶. פעילים אלו שהו בגזרה מספר חודשים ועשו מאמצים להפריע לצה"ל בפעילויותיו המבצעיות השונות⁷. הם גם חסמו בגופם דחפורים של צה"ל, שפעלו באזור (טקטיקות דומות לאלו שנקטו ע"י פעילי ISM ביהודה ושומרון).

ד. הפרעה לפעילות הדחפורים של צה"ל: פעילי ISM הגיעו למקום העבודות במטרה לשמש כ"מגנים אנושיים" ולעצור את התקדמות הדחפורים. הם החלו להפריע לעבודות כמה דקות לאחר שהחלו הם הקיפו את הדחפורים מקדימה ומאחור. כוח צה"ל ניסה להרחיקם (ע"י פעולות כמו כריזה, שימוש ברימוני הלם, שימוש רימוני גז) אך ללא הוואיל.

10. האירוע במהלכו נהרגה רייצ'ל קורי נחקר בזמנו ע"י המשטרה הצבאית של צה"ל. ממצאי החקירה, כפי שבאו לידי ביטוי בחוות דעת של פרקליטות פיקוד הדרום (22 במאי 2003), היו כי המדובר ב"תאונה מצערת", "אשר הסתכנותה מרצון של המנוחה תרמה תרומה ממשית לגרימתה, בהתחשב בהתקרבותה המסוכנת לדחפור". עוד קובעת חוות הדעת, כי "...שדה הראייה המצומצם, המצאות הדחפור בשיפוע כלפי מעלה, העובדה שהמנוחה ישבה על הקרקע במהלך תנועת הדחפור והעובדה שלא הגיעה לצמרת ערימת העפר כאשר טיפסה עליהם, כמו גם ממצאי בדיקת הפוליקרף והנתיחה הפתולוגית – [כל אלה] מחזקים את המסקנה כי נהג הדחפור ומפקדו לא ראו את המנוחה במסלול תנועתם".

⁶ על פי אחת העדויות במשפטה של רייצ'ל קורי, (10 במרץ 2010) שהו באזור שמונה פעילי ISM. גם על פי הספר שנכתב לזכרה היא שהתה במקום עם עוד שבעה פעילים.

⁷ המתנדבים פעלו במשרד ISM ברפיח ולנו בלילה בבית משפחה פלסטינית (יומני רייצ'ל קורי).